

Praha 15, Praha

Část obce: Praha

Okres: Praha hlavní město

GPS souřadnice: 50.044209N, 14.557458E

Počet obyvatel: 30 018

Adresa URL: www.praha15.cz

Kraj: Hlavní město Praha

Správní obvod: Praha

První pís. zmínka: 1293 (731 let)

PSČ: 109 00

Facebook: Městská-část-Praha-15-688428674598850

Památky a zajímavosti Praha 15

Hostivař patří k řadě starých sídlišť na Botiči s těžištěm zástavby po jeho levém břehu.

Botič, protékající údolím s řadou zákrutů, vytváří v Hostivaři velmi nepravidelný meandr, lemovaný kvalitní střední a vysokou zelení. Na jihovýchod od obce, stranou vsi, která bývala vždy výhradně zemědělskou osadou, leží hostivařské Hradiště, dnes chráněná archeologická památka, která na památkovou zónu navazuje, ale není její součástí.

Hradiště Hostivař

Hradiště Hostivař – archeologická památka I. kategorie, která se rozkládá nad Hostivařskou přehradou.

Halštatské hradiště náleží svou rozlohou mezi velká a bylo opevněno někdy v 6.–5. století př. n. l. (starší doba železná). Dochované zbytky valů prokazují výrazné stopy po silném žáru. Hradiště zůstalo za dalšího keltského vývoje již opuštěno.

Památková zóna "Stará Hostivař"

Památková zóna "Stará Hostivař" – Vyhláškou hl. m. Prahy č. 10/1993 Sb. byla "Stará Hostivař" v Městské části Praha 15 vyhlášena památkovou zónou. Historické jádro obce Hostivaře je i přes některé demolice objektů stále dispozičně, v detailu, i svou architektonickou kompozicí, jedinečně zachovalý soubor zlidovělé architektury venkovského charakteru, který se na území Prahy dochoval.

Toulcův dvůr

Toulcův dvůr - Kubatova čp. 32. Původně gotická tvrz ze 14. století přestavěna pozdně goticky a renesančně v první polovině 16. století. První písemná zpráva pochází z roku 1362. Tvrz byla dlouho v majetku sázavského kláštera, poté nejvyššího purkrabství a roku 1866 přešla pod správu země České. Posledním nájemcem tohoto zemského (předtím purkrabského) statku byl pan František Toulec, po kterém je dvůr pojmenován. V roce 1964 byl areál vyhlášen nemovitou kulturní památkou selského typu. Od ledna 1996 je správcem a provozovatelem současné Středisko ekologické výchovy hlavního města Prahy. V roce 2008 byla završena rozsáhlá revitalizace a obnova vzácných a unikátních památkových objektů. K budovám patří přírodní areál o rozloze 8 ha.

Kostel Stětí sv. Jana Křtitele

Kostel Stětí sv. Jana Křtitele v Domkářské ulici – nejvýznamnější nemovitá kulturní památka Hostivaře, patří mezi nejstarší pražské svatyně. Chrám je raně gotického původu s románským jádrem, jehož vznik je datován v rozmezí od 11. do 13. století. První písemné doklady o existenci sahají k roku 1352, kdy zde působil jako duchovní správce plebán Jakub. Po třicetileté válce fara zanikla. Roku 1702 došlo k obnovení farnosti, ke které příslušelo 11 obcí z okolí. Od té doby existuje souvislá řada farářů a objekt slouží stále svému účelu.

V bočním gotickém portálu je vsazen renesanční figurální náhrobní kámen zřejmě z 2. poloviny 16. století, který nese reliéfní podobu zemřelé ženy a děvčátka v renesančním zřaseném oděvu s charakteristickým okružím kolem krku a částečně čitelný minuskulový nápis "urozená paní Anna". Pravděpodobně souvisí s Čeňkem Mičanem z Klinštejna, který roku 1577 prodal Hostivař nejvyššímu purkrabímu pražskému Vilému z Rožmberka.

V letech 1864–1867 prošel kostel zásadní přestavbou do předpokládané původní podoby, včetně opravy varhan. Další úpravy probíhaly v letech 1893–1897. V těchto letech bylo obnoveno původní románské okénko v apsidě za oltářem, kde bylo vsazeno barevné okno s obrazem sv. Jana Křtitele, zhotovené firmou J. Pazdera a L. Šípek. Do výklenku na průčelí předsíně byl umístěn odlitek sochy sv. Jana Křtitele z chrámu sv. Víta, jejímž autorem byl Václav Levý. Zrušený barokový hlavní oltář byl nahrazen novorománským od řezbářské firmy J. Krejčíka. Další sochy v lodi byly zhotoveny sychrovskou řezbářskou dílnou firmy Petr Boušek a synové. Roku 1923 byla do kostela a fary zavedena elektřina a v roce 1926 pořízeny dva nové zvony, větší - sv. Antonín a menší - Maria a sv. Josef, odlité ve firmě Oktan Winter v Broumově. V 30. letech byly zasazeny do sedmi polokruhovitě zaklenutých oken v lodi barevné vitráže. Od roku 2007 prochází kostel další obnovou. Prvotním impulsem se stala potřeba vymalovat interiér a protože se jedná o nemovitou kulturní památku, prošel interiér základním restaurátorským průzkumem, který odhalil výjimečné malby v apsidě. Během jejich postupného odhalování byla současně zrestaurována všechna okna s vitrážemi. Ode dne 26. června 2008, díky podpoře a spolupráci Městské části Praha 15 a firmy Eltodo Citelum, je exteriér kostela ve večerních hodinách osvětlen.

Fresky – v květnu 2007 byly v rámci restaurátorského průzkumu interiéru kostela, na klenbě apsidy, objeveny první části nástěnných maleb. Soubor maleb, odkrytých následně v letech 2008 a 2009, je vzácně kompletní a vysoce hodnotný nále. Vrcholí zobrazením trůnícího Krista Slitovného v mandorle, zvaného Maiestas Domini. Kolem něj jsou umístěny symboly čtyř evangelistů a mnoho dalších postav. Podrobný ikonografický rozbor nástěnných maleb, vzniklých v 2. polovině 13. století, bude znám až po kompletním restaurování tohoto výjimečného nálezu.

Fara

Fara – Domkářská čp. 21. Nejstarší zpráva o faře v Hostivaři je z roku 1352. Po znovuoobnovení farnosti v roce 1702 byla nejprve fara zřízena v čp. 36. Přesto je současný objekt čp. 21 zmiňován již v 2. polovině 16. století. V 1. patře jsou 3 místnosti s malovanými stropy barokního původu. V roce 1896 byly provedeny stavební úpravy. Poslední rekonstrukcí prochází fara od roku 2007 do současnosti.

Dřevěná zvonice

Dřevěná zvonice je součástí areálu hostivařského kostela Stětí sv. Jana Křtitele. Zvonice je mimořádně hodnotná stavba s pozoruhodnou konstrukcí, jedna z nejstarších dochovaných zvoníc v Čechách, původem pravděpodobně již ze 16. století. Dřevěná stavba na podezdívce stojí v rohu bývalého hřbitova, zrušeného počátkem 19. století. Její původní zvony z roku 1823 a 1853, zkonfiskované za 1. světové války, nahradily dva nové, ulité v roce 1957. První s nápisem "Svatý Václave, nedej zahynouti nám", je zasvěcen českému patronovi sv. Václavu a druhý, zasvěcený Panně Marii, nese nápis "Mír lidem, Bohu slávu".

Hřbitov

Hřbitov v ulici K Jezeru. Založen počátkem 19. století. Obsahuje soubor secesních plastik z přelomu 19. a 20. století. Autorsky zaujme dílo Františka Bílka (1872–1941). Sochu Obětování Panny Marie dal osadit na

hrob svých rodičů katolický básník František Xaver Dvořák (1858–1939). Sám je zde také pohřben. Mezi významné patří především hroby spisovatele a kritika F. X. Šaldy (1867–1937) a ministerského předsedy Antonína Švehly (1873–1933) s náhrobkem od architekta Josipa Plečnika (1872–1957).

Čestný hřbitov

Čestný hřbitov je pietní místo s pomníkem padlých z I. světové války a dne 8.5.1958 odhaleným pomníkem padlých z II. světové války. Na vysoké podestě je osazeno pískovcové sousoší dvou figurálních plastik vojáků, kteří symbolicky kladou věnec padlým. Autorem návrhu pomníku je Ing. arch. Zadák, model sousoší zhotovil akad. sochař Vendelín Zdrůbecký a vytesal akad. sochař Novák z Nuslí. Stavbu pomníku řídil Ing. arch. František Bradáč z Hostivaře. Na pohřebišti jsou bojovníci padlí v II. světové válce a deska nese 26 jmen padlých, umučených a popravených hostivařských občanů. Na čestném hřbitově je pohřben mimo jiné pilot 312. stíhací perutě RAF, plk. Bohuslav Mráz. Čestný hrob zde má i Antonín Kobylák. Po obou jsou pojmenovány ulice v Hostivaři.

Hotel Selský dvůr

Hotel Selský dvůr, K Horkám čp. 47. Usedlost je poprvé zmiňována v Pozemkové knize v roce 1567, kdy je držitelem gruntu po svém otci Martin Hoch. K roku 1654 je grunt v Berní rule uveden jako chalupa o 24 stryších. Novodobá podoba statku pochází z přelomu 18. a 19. století. Indikační skica Stablního katastru v roce 1841 zachycuje zhruba stejnou dispozici obytného stavení, chléva a stodoly téměř čtvercového půdorysu. Velké stavení za dvorem bylo zbořeno. Podle posledního nájemce byl statek nazýván Koukalův. V současné době je v objektu hotel Selský dvůr, který zachovává tradici selského stylu.

Statek Černých a jízďárna

Statek Černých a jízďárna, K Horkám čp. 46. Tato usedlost vznikla patrně již někdy koncem 14. století, pravděpodobně v souvislosti se zastavením poplužního dvora Petříkovi z Lešťan, v roce 1362. Poprvé je uvedena v Pozemkové knize roku 1567, kdy Petr jinak Pech koupil grunt od "Anny Tomkovy matere své...". V roce 1645 byl statek ve špatném stavu, Pozemková kniha uvádí: "krovy od soldatův nemálo pobořeny a roznošený a dědiny hrubě pustý jsou". V Berní rule je roku 1654 ke gruntu uvedeno 130 strychů polí a luk. Po opakovaných požárech v letech 1689 a 1735 je ještě k roku 1793 usedlost kromě stodoly a špejcharu ve špatném stavu. Ve Stablním katastru, v roce 1841, již budovy odpovídají svým místem zhruba dnešnímu stavu. Barokní objekt, včetně fasád, prošel v 1. polovině 19. století celkovou úpravou. Na jednom z trámů se zachovalo datum 1838, na kolně je dochován letopočet 1875. Statek patřil prvnímu starostovi Hostivaře – Vilému Prokešovi. V areálu je dnes, kromě obytné budovy, jízďárna a stáje pro 40 koní.

Švehlův statek

Švehlův statek, K Horkám čp. 45. Pozemek dnešního objektu čp. 45 tvořil kdysi celek s čp. 44, 43 a 134. Na jejich místě jsou původně zmiňovány dva grunty, jejichž založení souvisí patrně se vznikem hostivařské tvrze v 2. polovině 14. století. V Pozemkové knize je v roce 1567 uvedena poddanská usedlost Havla Hořejšího a v zápisu z roku 1571 dvůr, který "slove Štěpánovský". Královský hejtman Martin Wylhaym z Vustenova pak roku 1600 oba dvory spojil a ve 40. letech 17. století byly obě usedlosti stavebně sjednoceny. Roku 1652 vlastní již "chalupu s mlejncem" rytíř Jiří Víta. Při číslování domů v roce 1770 jednotlivé celky v rámci usedlosti dostaly čp. 43, 44 a 45. Roku 1881 se stal majitelem svobodnického statku Antonín Švehla starší a v letech 1881–1933 zde žil a zemřel prvorepublikový ministerský předseda Antonín Švehla.

Indikační skica Stablního katastru v roce 1841 uvádí čtyři objekty zhruba v současné situaci. Dnešní budovy pocházejí většinou z konce 18. století. Hospodářská budova má silné zdivo ještě ze 17. století.

Postupné přestavby, zejména v roce 1932, zcela setřely jejich vnější historický vzhled. Později dostavěný dům čp. 134 a původní dům čp. 43, které patřily ke Švehlovu statku, byly v 70. letech 20. století zbořeny, při stavbě nové komunikace.

Hořejší – Švehlův mlýn

Hořejší – Švehlův mlýn, K Horkám čp. 44. Podle posledního mlynáře nazýván též Zavadilův.

Prostor dnešního čp. 44 je v Pozemkové knize v roce 1567 uveden jako součást poddanské usedlosti čp. 45 Havla Hořejšího. Pozdější majitelka Anna Salomena z Bubna zde někdy v průběhu let 1623–1638 dala vystavět mlýn, který v roce 1770, při číslování domů, obdržel samostatné čp. 44. V roce 1841 je ve Stablním katastru zachycen jako budova o dvou křídlech. Východní křídlo tvořilo mlýnici, západní část byla obytná, s branou v průčelí. Dnešní patrová budova, pocházející z 18. století a na počátku 19. století klasicistně přestavěná, odpovídá původnímu půdorysu mlýna ve tvaru L, vestavěného do ohybu náhonu, tvořeného ramenem potoka Botiče. V roce 1900 se ještě mladý Antonín Švehla uvádí jako "statkář – majitel mlýna a pekáren v Hostivaři". S mlýnem sousedil dům čp. 134, který patřil ke Švehlovu statku. V 70. letech 20. století byl při stavbě nové komunikace zbořen. V zahradě za mlýnem stojí památný strom – dub letní (*Quercus robur*), pod jehož korunou sedávali předseda vlády Antonín Švehla s prezidentem T. G. Masarykem.

Dolejší mlýn

Dolejší mlýn, K Horkám čp. 16. Podle posledního nájemce nazýván též Blažkův. Dolejší mlýn, jenž měl mezi lety 1362 až 1567 ještě staršího předchůdce (roku 1434 je uveden Jíra mlynář), je doložen poté, co se roku 1541 stal pánem hostivařské tvrze a vsi Jan Koutský z Kostelce. K roku 1567 je jako jeho majitel v Pozemkové knize uveden Matěj mlynář, "který se přiznal ke Kateřině manželce své do mlýnu, za kterýžto Šimonovi mlynáři doplatil". Podle Berní ruly, roku 1654, ke mlýnu patřilo 21 strychů polí. Josefínský katastr eviduje v roce 1783 dům a mlýn, Stablní katastr v roce 1841 zachycuje čtyři objekty. Mlýn měl na jižní straně náhon, vedoucí pod silnicí od Hořejšího mlýna a sloužil svému účelu až do 20. století. Podél náhonu stávalo obytné stavení a k němu kolmo přiléhala mlýnice. Dnešní podoba objektu pochází pravděpodobně z roku 1829, jeho vstupní průčelí má klasicistní ráz. V areálu se dochovala sýpka s cihelnými větracími průduchy, s datem 1904 ve štítu. Celý objekt prošel v roce 2004 náročnou rekonstrukcí.

Dvořákův statek

Dvořákův statek, K Horkám čp. 19. První zmínka o této usedlosti pochází z roku 1567, kdy je v Pozemkové knize jako její majitel uveden Jan Janda, který zdědil statek po svém otci. V 70. letech 17. století je usedlost uváděna jako zadlužená, takže sem byl vrchností usazen hospodář Jan Berka z Hájů čp. 4, aby její stav pozvedl. V roce 1799 je již jako majitel objektu uveden statkář Jiří Berka. Stablní katastr v roce 1841 zachycuje tři objekty, odpovídající zhruba dnešnímu stavu usedlosti. Obydlí a sýpka jsou hodnotné stavby s klasicistními jádry. Celý objekt byl ve 20. letech 19. století přestavován, což dokládá letopočet 1829 na štítu fasády domu. V tomto statku se narodil a žil katolický básník a spisovatel František Xaver Dvořák (1858–1939), kaplan u nejsvětější Trojice v Praze na Novém Městě, profesor náboženství na Vyšší dívčí škole a přední představitel Katolické moderny.

Další pamětihodnosti v Hostivaři

Nejstarší škola – Trhanovské nám. čp. 129. Postavena v roce 1895 podle plánů F. Sallera. V roce 1911 dostavěna, nad původní tělocvičnou z roku 1906 v těsném sousedství školy, obecná škola. Od 1. září 1928 ve škole zřízen útulek pro děti zaměstnaných rodičů, první v celé Praze. Budova

měšťanské školy přistavěna v roce 1923 podle návrhu arch. Bohumila Hypšmana. V roce 1930 změněna na Pokusnou reformní obecnou školu a Pokusnou diferencovanou měšťanskou školu. Experiment trval až do zániku první republiky. V roce 1931 došlo k další přístavbě měšťanské školy. V současné době v budově sídlí ZUŠ (Základní umělecká škola), PČS SOU (První české soukromé Střední odborné učiliště) a Gymnázium bratří Čapků. V sousední budově bývalé obecné školy dnes sídlí Sportovní klub bojového umění (SKBU) Hostivař.

Mateřská škola – Trhanovské nám. čp. 441. Postavena byla v letech 1926–1929. Otevřena pod názvem Dětská zahrádka – mateřská škola.

Učitelský dům – Pod Plískavou čp. 371. Významný objekt pražské avantgardní architektury, jehož projekt vyšel z ateliéru Evžena Linharta (1898–1949). Puristický činžovní dům s 26 byty byl postaven v letech 1925–1927 pro učitele sousední školy.

Parní mlýn – U Továren čp. 674. Dílo architekta Bohumila Hypšmana (dříve Hübschmann 1878–1961) je památka československé průmyslové architektury, nacházející se v areálu filmových ateliérů HOST. Hostivařský mlýn a pekárna byly postaveny v letech 1920–1923. Koncem 40. let byl parní mlýn využit jako pracoviště právě zřizovaného Ústavu jaderné fyziky, kde byl umístěn první jaderný urychlovač v Československu. Od roku 1952 se pracoviště nazývalo Laboratoř nukleární fyziky, vedené prof. Ing. Čestmírem Šimáněm, DrSc. Nemovitá kulturní památka.

Družstevní domy – v ulici V Nových domcích. Dvojdomy byly postaveny ve 20. letech 20. století podle návrhu architekta Bohumila Hypšmana. V Hostivaři se nachází řada Hypšmanových staveb a vždy jsou citlivě zasazeny do prostředí.

Švehlova sokolovna – U Branek čp. 674. Funkcionalisticky pojatý projekt architekta Ladislava Machoně (1888–1973). Stavitelé byli Václav Pospíšil a společník arch. František Tumpach. Práce prováděla firma Ing. Podhajský z Hostivaře. Základní kámen položen dne 28. října 1931 a dne 15. května 1932 byla slavnostně otevřena velká moderní sokolovna s kinosálem. Po smrti Antonína Švehly v prosinci 1933 byla nazvána jeho jménem. Kromě památkově chráněné budovy patří mezi unikáty datum založení Sokola v Hostivaři. Ručně psané Stanovy, podepsané Antonínem Švehlou st. byly sepsány dne 1. listopadu 1869, takže jsou "první mezi zakládajícími jednotami v Českých zemích za c. k. Rakouska za císaře Františka Josefa Habsburského". Od konce 90. let 20. století prochází postupnou rekonstrukcí a postupně se jí vrací původní architektonická jednoduchost a krása. Od roku 1995 byla činnost TJ Sokol Hostivař již poněkolkáté znovuoobnovena. V současné době opět funguje divadelní sál s původním velkým jevištěm a pestrým, kulturně společenským programem, Loutkové divadélko Frydolín, Mateřské centrum Frydolínek, výstavní Galerie V chodbě a samozřejmě tělocvična s širokou nabídkou sportovních aktivit.

Nádraží Hostivař – U Hostivařského nádraží čp. 165. Železniční stanice Praha-Hostivař patří k nejvýznamnějším pražským nádražím. Postavena před rokem 1905. Koncese na výstavbu železnice z Prahy do Vídně vydána v listopadu 1866. V lednu 1869 prohlížela komise místa, kudy dráha povede a v srpnu se již jednalo o výkupu pozemků. V témže roce začali podnikatelé bratři Kleinové a Vojtěch Lanna se stavbou tratě. V červenci 1871 projel Hostivaří první pracovní vlak a v srpnu se konala slavnostní jízda po nové trati císaře Františka Josefa z Vídně do Prahy. Dne 14. prosince 1871 byl zahájen pravidelný jednokolejný provoz. Hostivař měla na trati osobní zastávku, která byla v roce 1882 rozšířena na nádraží. Původní výpravní budova byla až do roku 1905 asi o 250 m blíž ku Praze, než stojí dnešní nádraží. Dodnes stojí v ulici U Hostivařského nádraží čp. 102, vlevo od peší lávky

přes železniční trať.

HORNÍ MĚCHOLUPY

Kulturní centrum Varta – Boloňská čp. 310. Horním Měcholupům dominoval dvůr, který stál na místě dnešního Kulturního centra Varta. Jeho novogotický vzhled připomínal zámek. Časem se přeměnil na velkostatek, kam až do roku 1848 chodili místní lidé na robotu. Po válce byl velkostatek znárodněn a v roce 1950 byl převeden do vlastnictví Státního statku Praha. Po roce 1978 došlo, z důvodu plánované výstavby panelového sídliště Horní Měcholupy, k demolici desítek domů kolem původní návsi. Mezi nimi i statku. Kolem roku 1980 byl původní dvůr demolován s tím, že zůstala zachovaná čtvercová budova věže, ukončená cimbuřím a k ní se přistavoval sál budoucího kulturního střediska Varta. Nakonec bylo rozhodnuto zbořit i tento objekt a na jeho půdorysném místě v průběhu let 1984–1988 vyrostla administrativní budova, ve které byla od dubna 1989 do června 1993 umístěna část Místního úřadu MČ Praha – Horní Měcholupy a následně sloužila pro kurzy a zájmové kroužky, především hudební. Kulturní dům Varta byl otevřen v roce 1988. V březnu 1997 byla budova KD Varta převedena do majetku MČ Praha 15 a v letech 2000–2002 prošel objekt rozsáhlou rekonstrukcí ve třech etapách. Dnes je Kulturní centrum Varta, se sálem a restaurací, využíváno ke kulturně společenským akcím.

Pomník padlých v parčíku u Ravennské ulice. Pomník je vytvořen z pískovcového kamene a ztvárňuje figurální kompozici ženy s dítětem v náručí, vyhlížející návrat muže z války. Na soklu je nápis "Hrobům v dáli". Slavnostní odhalení se konalo dne 3. června 1923 a původně stál na rohu dnešních ulic Lochotínská a Milánská. 5. května 1946 byla odhalena deska obětí II. světové války. V roce 1967, z důvodu rozšiřování komunikace, byl pomník přemístěn na důstojnější místo – tehdejší náves. V současné době stojí v parčíku s pěkně upraveným okolím.

Zvonička – v roce 1880 se stal majitelem dvora v Horních Měcholupech krajský hejtman baron Ludvík Malovec z Hradce Králové. Kromě přestavby objektu dvora a přístavby obytné části do podoby zámku, dal na obecní návsi postavit zděnou zvoničku s malým zvonem. Ta zde vydržela do roku 1978, kdy původní náves s desítkami domů podlehlá demolici, kvůli výstavbě panelového sídliště. V listopadu 1989 byla investorem, Výstavbou sídlišť Praha, předána nová zvonička od autora akad. sochaře Antonína Hepnara, v Křimické ulici.

